

ADOLFAS TAUTAVIČIUS

(1925 09 09–2006 08 10)

2006 m. vasarą, eidamas 81-uosius metus, mus paliko ilgametis Lietuvos istorijos instituto Archeologijos skyriaus vadovas, vėliau Pilių tyrimo centro „Lietuvos pilys“ archeologinių tyrimų skyriaus vadovas, habilituotas dr. Adolfas Tautavičius. Jis gimė 1925 m. rugsėjo 9 d. Judrėnuose (Telšių r.). Mokėsi Telšių gimnazijoje, 1945 m. įstojo į Vilniaus universiteto Istorijos-filologijos fakultetą studijuoti etnografijos, o vėliau – archeologijos. Studijų metu 1946 m. įsidarbino Lietuvos mokslų akademijos Istorijos instituto Vilniaus etnografijos muziejuje. Dirbo muziejaus konservatoriumi, restauratoriumi, dirbuvių vedėju. Jau tuo metu pradėjo rinkti etnografijos ir archeologijos bibliografiją. 1950 m. su pagyrimu baigė studijas. Nuo 1951 iki 1962 m. ir vėliau su pertraukomis A. Tautavičius dėstė Vilniaus universitete. 1954 m. apsigynė daktaro (istorijos mokslų kandidato) disertaciją tema „Rytų Lietuva I m.e. tūkstantmetyje“. 1962 m. tapo Lietuvos istorijos instituto Archeologijos skyriaus vadovu ir buvo juo iki 1987 m. 1988 m. Lietuvos istorijos institute buvo sukurta grupė archeologų Lietuvos valdovų rūmams tirti. Vėliau tyrėjų grupė peraugo į savarankišką Pilių tyrimo centrą „Lietuvos pilys“. A. Tautavičius vadovavo centro archeologinių tyrimų grupei. 1997 m. jo monografija „Vidurinis geležies amžius Lietuvoje (V–IX a.)“ buvo pristatyta habilitacijai. Tais pa-

čiais metais jis buvo išrinktas Latvijos mokslų akademijos garbės daktaru. 1999 m. A. Tautavičius apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordinu.

A. Tautavičius buvo daugelio archeologinių leidinių redaktorius ar redaktorių kolegijos narys. Jis redagavo tokius leidinius kaip „Archeologiniai ir etnografiniai tyrinėjimai Lietuvoje“, „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje“, keturtomio „Lietuvos archeologijos atlaso“ sudarytojas, autorius ir redaktorius, leidinio „Vilniaus Žemutinės pilies rūmai“ pirmųjų trijų tomų atsakingasis redaktorius ir autorius, leidinių „Muziejai ir paminklai“, „Kraštotyros“, daugelio enciklopedijų, „Archaeologia Lituana“ ir kt. redaktorių kolegijų narys, yra daugelio monografių autorius ar bendraautoris. Iš jų galima paminėti: 1961 m. – „Lietuvos archeologijos bruožus“, 1968 m. – „Vilniaus miesto istoriją nuo seniausių laikų“, 1969 m. – „Vilniaus pilies koklius (XVI–XVII a.)“, 1975–1978 m. – „Lietuvos TSR archeologijos atlasas“, 1985 m. – „Lietuvos TSR istoriją: nuo seniausių laikų iki 1917 metų“, 1996 m. – „Vidurinį geležies amžių Lietuvoje“ (V–IX a.)“ ir galiausiai 2000 m. – „Lietuvos archeologijos bibliografiją. 1782–1998“. Jis yra parašęs per 350 įvairių didesnės apimties straipsnių, neskaitant poros šimtų smulkių enciklopedinių ir kt. straipsnelių. Ypač daug

dėmesio skyrė bibliografijų sudarymui. Jis yra R. Rimantienės, V. Urbanavičiaus, A. Tautavičiaus, M. Michelberto, 1970 – „Lietuvos TSR archeologija (1940–1967). Bibliografinė rodyklė“ ir jau minėtos kapitalinės knygos „Lietuvos archeologijos bibliografija. 1782–1998“. Savo recenzijoje ne be pagrindo ją pavadinau „Amžiaus knyga“.

A. Tautavičius tyrinėjo daugelį archeologijos paminklų. Savo archeologinius tyrimus pradėjo ir baigė Vilniaus senamiestyje. Yra išžvalgęs beveik visus Lietuvos archeologijos paminklus, tyrinėjęs Dieveniškų, Stakų, Kapitoniškų, Taurapilio ir daugelį kitų Rytų Lietuvos pilkapynus. Tyrinėjo Bikavėnų, Požerės, Jau-neikių, Palangos ir kitus kapinynus; Trakų pusiasalio, Klaipėdos, Vilniaus pilies, ypač palaikė ir inicijavo Žemaitijos archeologinių paminklų tyrinėjimus. Jis puikiai žinojo visos Lietuvos muziejų archeologijos fondus, bibliotekas, archyvus. Ypač paminėtinas jo smalsumas ir visapusiškas apsiskaitymas. Archeologinio sezono pabaigoje jis būtinai išklausinėdavo kiekvieną tyrėją, ką šis įdomesnio rado. A. Tautavičius paliko nemažai savo mokinių ir pasekėjų.

Jeigu reikėtų tik keliais žodžiais apibūdinti A. Tautavičiaus asmenybę ir mokslinę veiklą, tai tvirtai asocijuotųsi su Lietuvos archeologijos bibliografija, Taurapiliu, Žemaitija ir Rytų Lietuva, požiūrio platumu, sveiku humoru, visapusiškomis žiniomis ir nesavanaudiška pagalba.

Valdemaras ŠIMĖNAS

Pagrindinė literatūra apie A. Tautavičių:

Kulikauskas P. Tautavičius Adolfas Zenono // Enzyklopädisches Handbuch zur Ur- und Frühgeschichte Europas. Prag, 1969. T. 2, p. 1439. Aut. nenurodytas.

Puzinas J. Tautavičius Adolfas // Lietuvių enciklopedija. Boston, 1969. T. 36, p. 506. Aut. nenurodytas.

Kulikauskas P. Tautavičius Adolfas // Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija. V., 1971. T. 3, p. 507. Aut. nenurodytas.

Puzinas J. Tautavičius Adolfas // Encyclopedia Lituanica. Boston, 1976. T. 5, p. 382.

Tautavičius Adolfas // Lietuviškoji tarybinė enciklopedija. V., 1983. T. 11, p. 208.

Adolfas Tautavičius: Bibliografinė rodyklė, 1948–1984. V., 1985, 42 p.

Kulikauskas P. Tautavičius Adolfas // Tarybų Lietuvos enciklopedija. V., 1988. T. 4, p. 285.

Ткачоў М. А. Таўтавічус Адольф Зянонавіч // Археологія і нумізматэыка Беларусі: Энцыклапедыя. Мінск, 1993. С. 610.

Tautavičius A. Tyrėjas / Kalbėjosi A. Girininkas // Baltų archeologija. 1994, Nr. 2, p. 6–7.

Urbanavičius V. Būk sveikas, mokytojau! // Mokslas ir gyvenimas. 1995, Nr. 8/9, p. 24–25.

Urbanavičius V. Pilių tyrėjai: Adolfas Tautavičius // Gimtinė. 1995, Nr. 9.

Kazakevičius V. Adolfas Tautavičius // LIM, 1995 metai. V., 1996. P. 433–434.

Urbanavičius V. Norėčiau vadinti jį savo mokytoju // Iš baltų kultūros istorijos. V., 2000, p. 5–18 [lietuvių, vokiečių, rusų kalbomis].

Caune A. Lietuvas archeologam Latvijas ZA goda doktoram Ādolfam Tautavičam – 80 // Latvijas vēstures institūta žurnāls. Rīga, 2005, Nr. 4, p. 197.

Michelbertas M. Adolfui Tautavičiui – 80 // Archaeologia Lituana. V., 2005, T. 6, p. 181–182.

Caune A. Arheologs dr. habil. hist. Ādolfs Tautavičs (09. 12. 1925 – 10. 08. 2006) // Latvijas vēstures institūta žurnāls. Rīga, 2006, Nr. 4, p. 217–219.

Luchtanas A. In memoriam. Adolfas Tautavičius // Archaeologia Lituana. V., 2006, T. 7, p. 249–250.

Zabiela G. In memoriam: Adolfas Tautavičius 1925 09 09–2006 08 10 // Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2006 metais. V., 2007. p. 556–580 [yra A. Tautavičiaus darbų bibliografija].